

STRANA 2

Adventní vycházky

po Praze s PISkou

Aby stromek vydržel

několik užitečných rad

STRANA 3

Dějiny nás učí

rozhovor s Lubošem Kropáčkem

V předvánočním čase

typy Listů Prahy 1

STRANA 4

Aranžér

pokračování cyklu o pražských figurkách

Swingový svátek

Glenn Miller Orchestra opět v Praze

Vážení čtenáři, děkujeme Vám za přízeň, kterou projevujete Listům Prahy 1 a přejeme Vám všem příjemné adventní dny, krásné Vánoce a úspěšný rok 2013.
redakce Listů Prahy 1

SNADNÉ PARKOVÁNÍ
V CENTRU PRAHY

PÁŘIŽSKÁ 30

PRAHA I

TEL.: 296 631 111

WWW.PARKOVANIVCENTRU.CZ

Do Betléma pospěšte

Galerie Klementinum připomíná nejstarší betlémy v Čechách

Hned v průchodu do Klementina z Mariánského náměstí najdete vstup na kouzelnou výstavu. Jako připomínku 450 let staré historie, kdy byl v areálu Klementina vystaven první betlém v českých zemích, ji zde připravili ve spolupráci s Muzeem betlémů v Karlštejně. A opravdu stojí za návštěvu.

Expozice dýchá kouzlem starých časů vánočních. Je doprovázena nejen krátkými, zajímavě zpracovanými informacemi z historie betlémářství, ale také voničními jablůčky v ošatce, ukázkou dobových stojánků na stromčeky a můžete si tu koupit i několik typů krásných vystřihovacích nebo skládacích papírových betlémů, ale i vkusné vánoční pohlednice, ozdoby a jiné doplňky.

Když datace nemusí být zcela přesná, nejčastěji prameny uvádějí, že první betlém stál právě v roce 1562, tedy před 450 lety, v kostele sv. Klimenta v Klementinu. Již předtím se tady u jezuitů hrávaly tzv. vánoční hry, postavením jesliček však vznikla

objevovaly nejen v českých kostelích, ale také v domácnostech. Na zdejší výstavě můžete vidět betlémy z různých období, materiálů i z různých betlémářských oblastí. Většina z nich dosud vůbec vystavena nebyla, čekala na svoji příležitost v depozitáři nebo v restaurátorů. Podle slov ředitelky karlístejnského muzea právě proto ani jeho návštěvníci nemusejí mít obavu, že by byli o něco ochuzeni, záplůčky se na Karlštejně nijak neprojeví.

Na výstavě v Klementinu zaujmou všechny betlémy, je těžké vybrat některý pro příklad. Málodky je u betlémů známý autor. Mnohé z nich vznikly pod vícero rukama tak, jak byl betlém v rodině či v kostele rozšiřován dalšími generacemi. Na Kralicku například pracovala i řada manufaktů, kde místní vyzářovali a barvili figurky a další doplňky a betlémy odtud se vyvážely do všech zemí rakousko-uherského mocnářství, ale i do zámoří. Ale přece jen. Zastavte se u betlému, který ještě v mládí vytvořil z papírmaše Karel Svoboda, zřejmě pro vlastní rodinu. Málo se ví, že tehdy studoval řezbařinu a sochařinu. Betlém umístěný do zasněženého prostředí českých hor má jedinečný půvab a atmosféru drsného kraje.

Prohlédněme si všechnu tu krásu, od dob barokních až po počátek 20. století. Některé betlémy mají figurky maličké, jiné jsou skoro 30–40 cm vysoké. U některých najdeme i obdivuhodný výraz či zachycení pohybu. Ať už jsou ze dřeva, hlíny, vosku, cukrové hmoty či prvních hmot „umělých“ (což samo o sobě je zajímavé si přečíst), ze všech na nás dýchne lidské teplo. Pousmějeme se nad představou chudých horalů,

kterí betlémy vyráběli i s figurkami slonů či velbloudů, aniž by takové zvíře v životě viděli. Zasníme se nad idylickou krásou krajin, do nichž svatou rodinu a všechny další vsadila velká fantazie českých, ale i německých betlémářů. V pohraničních horských oblastech totiž byly betlémy často i jejich doménou.

Tradice stavení betlémů na církevní půdě byla u nás dočasně přerušena za panování císaře Josefa II. a jeho reformem namířených proti církvi. Tím spíše se ale přesunula do domácností a betlémy se staly jejich opatrovanou součástí. S pominutím přísných reformů nastal pak doslova zlatý věk betlémářství, který trval vlastně až do doby před 2. světovou válkou. S poválečným odsunem německého obyvatelstva z pohraničí a mnoha místech vzala za své i tato tradice a dovršením všeho pak byl rok 1948 a nástup komunismu. Výstava připomíná

všechna tato období. A než z ní odejdeme, můžeme se zamyslet nad svým vztahem k betlémům i k vánočním svátkům a zaznamenat svůj vlastní pohled na tuto tradici. Součástí expozice je totiž také hra nazvaná Co pro Vás znamená betlém? inspirovaná 150 let starým významním betlémářem, který na ústecko-orlické malované figurce zanechal své vysvětlení, proč betlémy maluje...

Výstava trvá do 6. ledna 2013, otevřeno je denně včetně všech vánočních i novoročních svátků od 9.00 do 18.00 hodin, na Štědrý den do 15.00 hod.

Vstup 50/30 Kč.

Dne 11. 12. od 17.00 hod. se k výstavě koná v Zasedacím sále NK ČR přednáška PhDr. Zity Suchánkové, ředitelky Středověkého muzea v Roztokách u Prahy, věnovaná tradici stavení betlémů na území Čech, Moravy i Slezska.

Martina Fialková (foto Eva Hořáková)

nová tradice. Od jezuitů ji postupně přebíraly i jiné řády, dominikáni, františkáni. I když se onen poprvé vystavovaný betlém nezachoval, zvyk se ujal a jesličky se svatou rodinou a dalšími postavami se stále častěji

Autička Matchbox poprvé v muzeu

Poprvé v historii u nás bude specializovaná muzejní instituce vystavovat sbírku autiček. Nebudou to však autička lada-jaká. Jde o rozsáhlou sbírku „angličáku“, vyráběných pod slavnou značkou Matchbox.

Fenomén autiček velkých téměř jen jako krabička od sirek (odtud název) se rozšířil poválečnou Evropou a ovlivnil několik generací kluků a tatínků. S autičky britské firmy Lesney ale mohly být spokojené i maminky. Nebyla ani moc drahá, nezabrala mnoho místa – pokud ovšem hlava rodiny nepropadla vášnivému sběratelství, což se nezdá stálo – a hlavně, kdo si hraje, nezlobí. Toto úsloví platí stále, a proto se nabízí v rámci předvánočního úklidu či pečeni poslat ty, kdo by jinak překáželi, do Uměleckoprůmyslového muzea. Výstava „angličáku“ zde začíná 13. prosince.

Bude na co se dívat. Expozice autiček zahrne modely od 40. do 90. let 20. století,

Dárková sada G-6, řada Models of Yesteryear, 1960

celkem přes 1 000 modelů a doplňků. Bude tedy nejen rozsáhlá, ale také uzpůsobená těm, kdo budou asi nejčastějšími návštěvníky, rodinám s dětmi. A vybavená hracím koutkem, kde bude možnost vyzkoušet si třeba dojezdovou dráhu některých autiček. Část v horní patře bude věnována veteránům, tedy těm modelům, které se staly nejčastěji objektem sběratelství.

Exponáty výstavy pocházejí ze dvou soukromých sbírek – Alexandra Goldscheidera z Londýna a z pozůstatosti Tomáše Frydy z Prahy. Reprezentativní část, zakoupená muzeem v letošním roce do sbírky hraček,

Závodní Jaguar, série 1-75, 1957

by měla být v budoucnu zpřístupněna na zámku v Kamenici nad Lipou, pobožce Uměleckoprůmyslového muzea.

Z HISTORIE FENOMÉNU MATCHBOX

Než se na výstavě půjdeme podívat, je zajímavé si připomenout, čím a proč autička Matchbox tak zaujala a co stálo za jejich obrovskou oblibou zdaleka nejen v Británii, kde nápad vznikl. Po válce bylo žádoucí vytvořit hračky, jejichž cena by byla úměrná i možnostem kapesného dětí z chudších vrstev (vžil se pro ně název „penny toys“). Autička jsou většinou ze slitiny zinku s dalšími kovy, postupně se začal užívat i plast – nejprve na kolečka, posléze na ostatní části auta, která nejsou z kovu ani u skutečných aut. Původně se modely aut prodávaly jen jako hračky, ale řada veteránů uvedená na trh v roce 1956 byla již prezentována jako sběratelský artefakt pro dospělé.

Muzeum vystaví modely již od prvních hraček firmy Lesney a Moko, přes základní řady, od roku 1953 vyráběné pod značkou Matchbox, série 1–75 (miniatury modely aut), přes řadu Superfasts (auta s „rychlými koly“), Major Packs a King Size (řady aut větších rozměrů, stavební a zemědělské stroje), řadu doplňků (Accessory Packs) až po sérii veteránů (Models of Yesteryear).

HRAČKY BOŘÍCÍ POLITICKÉ HRANICE

Velkou pozornost věnovala firma od počátku i obalům. Původní myšlenka byla vytvořit auto tak malých rozměrů, aby se vešlo právě do krabičky od sirek a inspirací byly krabičky Norvic československé výroby ze SLO Sušice. Touto myšlenkou se značka Matchbox odlišila od produkce jiných firem vyrábějících autička. V českém prostředí si autička z Anglie získala obrovskou oblibu, navíc s puncem západního zboží. Sháněli jsme je v Tuzexu nebo jako vyloženou „podpultovku“. Vžil se pro ně název „angličáky“

Za památnými stromy Prahy 1

Platan javorolistý u sv. Klimenta

Osmým a zároveň posledním památným stromem Prahy 1, který si v našem cyklu představíme, je platan na Novém Městě u kostela sv. Klimenta. Najdeme ho při rohu ulic Klimentská a Nové mlýny. Velikán zdvihá svoji rozložitou a bohatě větvenou korunu nad tamější ohradní zdí. Obvod kmene má úctyhodných 335 cm a dominantní koruna sahá až do výšky 28 m.

Platan je zde nejen zástupcem cenného dendrologického taxonu, ale svou mohutností se řadí mezi největší dřeviny centra

města. Zelení totiž byla vždy první, která při výstavbách a rekonstrukcích nenávratně ustupovala. To, že dorostl takových rozměrů, je dáno tím, že platany dobře snášejí znečištěné ovzduší, a proto i v nynější době jsou často vysazovány do měst. Platan přitahuje svoji pozorností i borkou (lidově kůrou), která je složená z několika vrstev od lupujících se ve velkých a tenkých plátech a vytváří tak nápadné, pestrobarevné (hnědé, šedé, žluté, zelené) zbarvení kmene a větví. Jedinici začínají plodit ve věku kolem 20 let a dožívají se několika staletí. Zdejší platan u kostela sv. Klimenta byl vysazen po polovině 19. století. Jeho zdravotní stav je velmi dobrý a stáří odhadujeme na 150 let.

Strom má jistou spojitost i s vedle stojící významnou kulturní památkou – kostelem zasvěceným sv. Klimentovi. Původně gotický kostel byl několikrát přestavován, v letech 1784 až 1850 pak sloužil jako sýpka. Někdejší katolický kostel dnes patří Československé církvi evangelické, která ho také propůjčuje ke konání bohoslužeb anglikánské farnosti Starokatolické církve.

Až se za památným stromem vypravíte a budete-li chtít absolvovat delší procházku, tak i v dalších městských částech metropole rostou pozoruhodné stromy. Kam se za nimi vypravit vám prozradí internetové stránky o památných stromech v Praze www.prazskestromy.cz.

Aleš Rudl (text a foto)

Adventní a jiné párty

Sledoval jsem tuhle zpravodajství v České televizi. Ono tedy – dělávám to víceméně pravidelně, jak mi čas dovolí. Avšak sousloví „Mikulášská párty“, která se kdesi chystá, a na kterou jsou diváci srdečně zváni, se mi vryla do paměti. Nejsmeme zase taková „konzerva“, abych neskousl pár moderních termínů. Ani nejsem nábožensky založený, abych dětem říkal: „Buďte hodné, přijde Svatý Mikuláš...“ Ovšem „párty“ se mi k tradičním občůzkám Mikuláše, čertů a andělů skutečně nezdá adekvátní výraz. Navíc, proč používat tohle slovo? Chtěl-li dotyčný říci, že se bude konat „Mikulášská zábava“, případně jen stručněji „Mikulášská“, neb jde o nějakou společenskou „akci“ k tomuto datu, nic proti. Ale párty?! Vždyť si to řeknete nahlas...

A jak tak s koncem roku přicházejí různé svátky, oslavy či jiné tradiční „akce“, nedá mi to, abych nevzpomněl na nedávno proběhlý a stále četněji zmínovaný „Haloween“. Tedy anglosaský lidový svátek 31. října. Dnes užívaný název vznikl zkrácením „All Hallows' Evening“, tedy něco jako „Předvečer Všeck svatých“. U nás máme domácí „Dušičky“, ovšem nejsou asi dost akční. Minimálně pro děti. Takže večer na „helouvína“ potkáte na českých náměstích i návsičkách pestře pomalované strašáčky, kteří jdou průvodem kolem oken se svíčkami či pestře blikajícími vylábanými tykvmi. Tedy pardon, lidové se jim říká dýně. Nevím sice, zda strašáčkům paní učitelky – v hodinách, kdy své „masky“ připravovali – něco o tomto svátku řekly, ani zda to samy tuší, ovšem soudě podle osobní zkušenosti většinou nikoliv. Ani první, ani druhé. Dokonce mi to připomnělo dobu nedávno minulou, kdy se ve stejném ročním období povinně maloval jistý křižník. Je skutečně paradoxní představa, že jako kdysi některé děti litovaly, že nesmějí s ostatními v modré košili a červeném šátkem na schůzky nejméně organizace, časem budou jiné děti litovat, že jim rodiče neschvalují tak krásně morbidně vyvedené „helouvinské“ kostýmy a nejasají nad jejich procesím.

Nyní však přichází Advent a jeho původ i atmosféra snad zásadních změn nedozná. Když tedy pominu věčný soubor „rozdávajícího Santy“ s „obdarováváním Ježíškem“.

Ale tím si nenechme klid Vánoc narušit.

Takže šťastné a veselé.

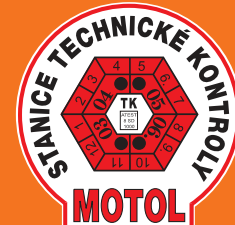
Ondřej Sedláček

PŘIPOMĚNĚ SI V PROSINCI

- 8. 12. 1917 v Praze byla založena Česká astronomická společnost – 95 let
- 15. 12. 1947 v Praze bylo založeno informační ústředí OSN – 65 let
- 22. 12. 1812 ředitel Stavovského divadla Jan. K. Liebich postavil v libeřském zámečku pro své štedrovecerní hosty první vánoční stromek v Praze – 200 let

Na závěr ještě oprava s omlouvou: V minulém čísle Listů Prahy 1 jsme zveřejnili výročí narození prvního dítěte ze zkmavky v ČR. Čtenáři nás však upozornili na omyl. Zdrojem pro všechna výročí v tomto sloupku jsou údaje z Pražské informační služby (PIS), která v tomto případě bohužel uvedla chybné rok. Nestalo se tak v listopadu roku 1927, ale až o mnoho let později, 4. 11. 1982, tedy před 30 lety. PIS se našim čtenářům omlouvá a doufá, že i přesto budou její informace pro naše čtenáře nadále přínosné.

PLACENÁ INZERCE

STK MOTOL

provádí technické, evidenční, dovozové a přestavbové prohlídky pro osobní a nákladní automobily, přívěsy (do 3,5t)

www.STKMOTOL.cz

Úřední hodiny:

Po, St 7-17; Út, Čt 7-15,30 hod.

Přízeňská 215b, Praha 5

STK tel.: 257 210 963

Emise tel.: 257 216 489

